paměť národa

Rok v Paměti národa

Příběhy moderní historie v kalendáriu

redakce Post Bellum

KNIHA ZLIN

Rok v Paměti národa

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

Post Bellum
Rok v Paměti národa – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

KNIHA ZLIN

Rok v Paměti národa

Rok v Paměti národa

Markéta Bernatt-Reszczyńská
Vilém Faltýnek

Kristýna Himmerová
Jan Hořejš

Marie Janoušková
Mikuláš Kroupa

Ondřej Nezbeda
Michal Šmíd

Barbora Šťastná
Irena Tatíčková

Petra Verzichová

Poznejte dějiny skrze příběhy!

srpen
září
říjen
listopad
prosinec
leden
únor
březen
duben
květen
červen

7 **1977** — Do světových médiích proniklo

Prohlášení Charty 77. → str. 14

9 **1991** — Přijetím **Listiny základních**

lidských práv a svobod do československého

právního řádu se naše republika zařadila

mezi moderní demokratické státy,

ve kterých jsou všem lidem zaručena

základní práva a svobody.

11 **1988** — Vyšlo první číslo samizdatových

Lidových novin.

15 **1945** — Československí **dělostřelci prorazili**

u Jasla německou obranou linii.

16 **1969** — Student **Jan Palach se zapálil**

v horní části Václavského náměstí v Praze

na protest proti sovětské okupaci

a začínající normalizaci. → str. 21

18 **1942** — Z Plzně vyjel první **transport**

s místními Židy.

21 **1989** — Skončila série občanských

nepokojů, tzv. **Palachův týden**, předzvěst

sametové revoluce. → str. 30

24 **1946** — Byl zahájen **organizovaný odsun**

Němců z území tehdejšího Československa.

26 **1940** — Nařízením říšského protektora byly všechny **osoby židovského původu** **vyloučeny** z hospodářského života v protektorátu Čechy a Morava.

27 **1945** — Den **osvobození koncentračního tábora v Osvětimi** je Dnem památky obětí holocaustu.

28 **1977** — Českoslovenští umělci odsoudili Chartu 77 podepsáním tzv. **Anticharty**.

29 **1970** — ÚV KSČ na svém zasedání rozhodl o tzv. výměně členských legitimací, což byla záminka pro **kádrové čistky**.

30 **1990** — KSČ ztratila **většinové zastoupení v parlamentu**, které měla déle než čtyřicet let.

7. ledna 1977

Charta 77 unikla dírou v železné oponě do světového tisku

Ondřej Nezbeda

Pro vznik Charty 77 byla velmi důležitá Helsinská konference, která přijala lidská práva jako jeden z principů evropské bezpečnosti. A když závěry konference v roce 1976 schválilo i Československo, nastal vhodný okamžik na to veřejně upozornit vládnoucí garnituru na nedodržování lidských práv v naší zemi.

Prohlášení Charty 77, jehož cílem bylo poukázat na to, že se v normalizačním Československu nedodržují mezinárodní úmluvy, které podepsal i sám tehdejší prezident republiky, nese datum 1. ledna 1977. Text Prohlášení sepsali dramatik Václav Havel a spisovatel Pavel Kohout. Autoři však záměrně zůstali v anonymitě, Prohlášení mělo být hlasem všech jeho signatářů.

Vůbec ale nebylo jisté, kolik lidí sebere odvahu a připojí se pod odvážnou výzvu. Pod Prohlášení se v první vlně podepsalo 242 lidí nejrůznějších profesí, názorů a přesvědčení. Prvními mluvčími Charty 77 se stali na základě dohody Václav Havel, filozof Jan Patočka a někdejší ministr zahraničí Jiří Hájek a mezi další první signatáře a aktivisty patřili např. i Jiří Němec, Václav Benda, Jiří Dienstbier, Ladislav Hejdánek, Petr Uhl, Zdeněk Mlynář či Vlasta Chramostová.

Prohlášení

Charty 77

Dne 13.10.1976 byly ve sbírce zákonů ČSSR/č120/ zveřejněny "Mezinárodní pakt o občanských a politických právech" a "Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech", které byly jménem naší republiky podepsány v roce 1968, stvrzeny v Helsinkách roku 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 23.3.1976. Od té doby mají naši občané právo a náš stát povinnost se jimi řídit.

Svobody a práva lidí, jež tyto pakty zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových sil, a jejich uzákonění může významě pomoci humánnímu vývoji naší společnosti.

Vítáme proto, že Československá socialistická republika k těmto paktům přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím - bohužel - jenom na papíře.

Zcela iluzorní je právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu:

Desítkám tisíc občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů i společenských organizací; zbaveni jakékoli možnosti bránit se, stávají se prakticky obětmi apartheidu.

Statisícům dalších občanů je odpírána "svoboda od strachu"/preambule prvního paktu/, protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti.

V rozporu se článkem 13 druhého paktu, zajišťující všem právo na vzdělání, je nesčetným mladým lidem bráněno ve studiu jen pro jejich názory anebo dokonce pro názory jejich rodičů. Bezpočet občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevili v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami anebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.

Uplatnění práva "vyhledávat, přijmat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem či "prostřednictvím umění"/bod 2. článku 13 prvního paktu/ je stíháno nejen mimosoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění /jak o tom svědčí mimo jiné i právě probíhající procesy s mladými hudebníky/.

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Žádný politický, filosofický či vědecký názor nebo umělecký projev, jen

Totalitní režim se samozřejmě pokoušel šíření tohoto, pro něj podvratného, dokumentu zastavit. Na konci prvního lednového týdne se iniciátoři Charty rozhodli ukončit sběr podpisů a doručit Prohlášení Federálnímu shromáždění ČSSR a dalším institucím. Herec a disident Pavel Landovský popsal divokou automobilovou honičku se Státní bezpečností poté, co ráno 6. ledna 1977 vyzvedl v bytě spisovatele Pavla Kohouta kufřík s Prohlášením, seznamem prvních 242 signatářů a více než dvěma stovkami obálek: „Tak jsme jeli a já jsem zatočil zpátky jako do ulice majora Schramma a proti mně dvě auta a už mě tlačily. Tak jsem přehodil zpátky a říkám: ‚To ještě stihnu vycouvat a ujet,' couval jsem dozadu a auta v protisměru mě namáčkly. Tak jsem říkal: ‚Tak hovno.' Tak jsem zaklap ty dveře, a už začala bušenice. ‚Jménem republiky, jménem národního výboru' nebo ‚rolnicko-dělnické vlády otevřete!' Havel šahal, že to otevře. Říkám: ‚Vyser se na to! Vidíš ty rány? Až si votlučou klouby, tak to otevřem. Ale teďka to pude všecko do držky, podívej se, jak jsou nasraný'."

Když dveře otevřel, „viděl vod Havla jenom podrážky": „Toho vytáhli jak koberec. A už ho cpali do nějakýho auta. A já jsem se zapřel, že nepudu, a řval jsem do toho nesmyslnou větu: ‚Znám svoje práva, znám práva řidiče motorového vozidla! Nejdřív zaparkuju.' Což je zarazilo, nevěděli, jestli nás maj zastřelit, nebo co."

Vykřikujícího Landovského poznávali kolemjdoucí a komentovali to větami: „Pan Landovský už zase filmuje!" Zatčené odvezli do Bartolomějské. „Začali nás vyslýchat, dokonce nás strašili. Dělal jsem ještě šaškárny a voni se začali smát, to nevydrželi – ty největší papaláši estébácký. Po půlnoci nás zase pustili, protože Kohout rozkecal všem cizím médiím, že jsme zatčený," popsal Pavel Landovský.

Ačkoli Státní bezpečnost zatkla onoho 6. ledna 1977 organizátory Charty 77 Václava Havla a herce Pavla Landovského a znemožnila jim předat Prohlášení Charty 77 československým institucím, nezabránila zveřejnění Charty 77 o den později ve světovém tisku.

Charta 77 nazpaměť

K úspěchu pomohla Chartě 77 na samém počátku metoda běžně používaná tajnými agenty. Zásluhu na jejím dalším rozšíření měli spisovatel Pavel Kohout a německý diplomat Hans-Peter Riese, který byl v roce 1973 vyhoštěn z Československa kvůli tomu, že „umožňoval českým umělcům vystavovat v západním Německu a Švýcarsku a spisovatelům uveřejňovat různé hry a knihy".

Právě na něj si vzpomněl Pavel Kohout na jedné z utajených schůzek zakladatelů Charty 77, když přemýšleli, jak Prohlášení Charty 77 publikovat v zahraničí.

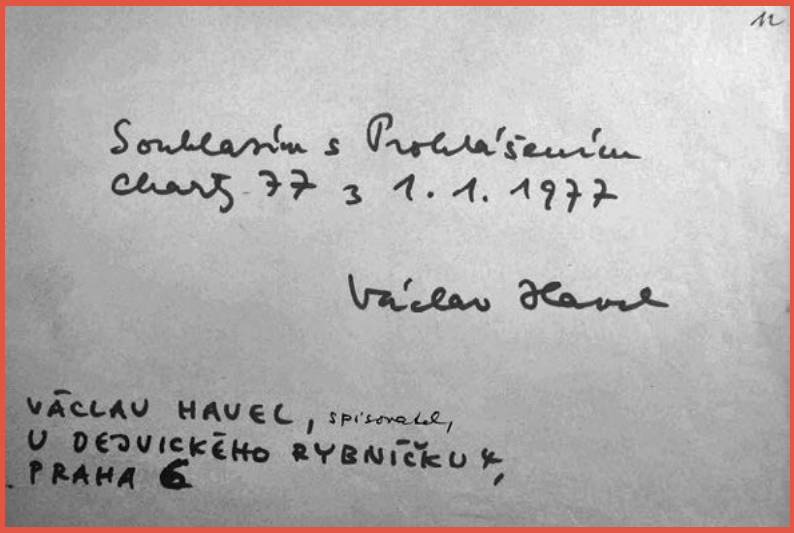
V Praze na konci roku 1976 pobývala na vánoční návštěvě Ilona Drummová, která byla provdaná do Bavorska. Kohout jí předložil text Charty 77, aby se ho naučila nazpaměť. Státní bezpečnost tak neměla šanci pašování dokumentu za hranice odhalit. V Německu se Drummová sešla s Riesem a text mu nadiktovala. On pak obvolal své známé novináře z evropských deníků, sešel se s nimi a Prohlášení jim předal. Dne 7. ledna 1977 tak vyšlo současně v listech New York Times, Le Monde, Corriere de la Serra, Frankfurter Allgemeine Zeitung a dalších. Západní svět se dozvěděl, že se totálně znormalizované Československo začíná občansky probouzet a usilovat o znovunabytí základních lidských a občanských práv.

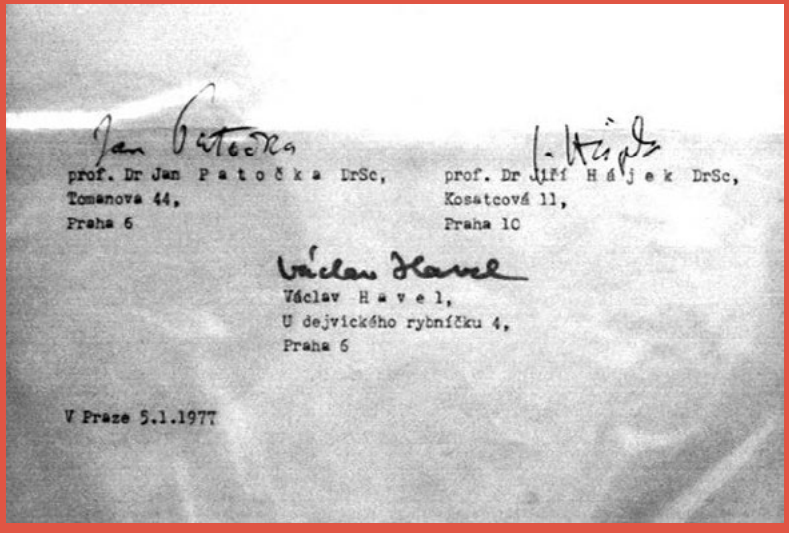
Charta 77 ve světovém tisku, leden 1977

Komunistický režim na Chartu 77 zareagoval okamžitě pomlouvačnou kampaní

Podpis Václava Havla pod Prohlášením Charty 77

Podpisy prvních mluvčích Charty 77 Václava Havla, Jana Patočky a Jiřího Hájka

16. ledna 1969

Čas poplyne, ale jeho čin čisté lásky bude navždy povzbuzením

Markéta Bernatt-Reszczyńská

V neděli 19. ledna 1969 zemřel student Jan Palach. Tři dny poté, co se na Václavském náměstí polil hořlavinou a upálil na protest proti ústupkům, které vedení Československa opakovaně činilo sovětským okupantům, a aby probudil českou společnost upadající do letargie po srpnové okupaci.

Liana Hanusová byla jednou ze zdravotních sester, která pečovala o Jana Palacha na oddělení pro léčbu popálenin Kliniky plastické chirurgie v Legerově ulici, kam byl ve čtvrtek 16. ledna 1969 ve 14.45 hodin převezen sanitkou.

V tzv. šokovém pokoji orientovaném do dvora v posledním patře kliniky strávil těžce popálený student poslední tři dny svého života. Podle Liany Hanusové bolestmi netrpěl, ačkoli zdravá měl jen chodidla. „Měl po celém těle popálení třetího a čtvrtého stupně, která zasahují nervová centra tak hluboko, že nebolí. Ale s ošetřováním to bylo tenkrát špatné, protože popáleniny mokvají a tenkrát jsme neměly žádné pomůcky. Takže jsme pod něj vždycky srolovali čistý prostěradlo, to chvíli vydrželo a zase bylo úplně mokré," vysvětlovala, že Janu Palachovi nemohli pomoci.

Měl radost, že jeho čin měl velký ohlas

„On věděl, že je to špatný, že se neuzdraví. Nemělo cenu mu říkat, že to bude trvat dlouho, ale že bude chodit, jako jsme to říkali jiným. Byl natolik inteligentní, že věděl, že je to nemožné. Nemohl se ani pohnout," vyprávěla a dodala, že ho potěšilo, když mu řekla, že jeho čin má mezi veřejností velký ohlas.

„Kdyby se popálil, a ještě to nemělo úspěch, to by mi připadalo hodně smutný. A úspěch to fakt mělo. Ozývaly se všechny rádiové stanice. Z toho měl radost," vzpomínala Liana Hanusová.

Když Jan Palach 19. ledna 1969 zemřel, odváželi ho potají, protože klinika byla v obležení lidí. Liana Hanusová přijala jeho smrt s úlevou, ačkoli jeho čin považovala za zbytečně zmařený mladý život. „On ale chtěl něco dokázat, to bylo v něm a nedalo se to ničím ovlivnit. On to chtěl udělat, tak to udělal."

Jan Palach jako světýlko v bažinách

Zpráva o smrti Jana Palacha 19. ledna 1969 hluboce zasáhla sochaře Olbrama Zoubka, který se rozhodl sejmout jeho posmrtnou masku, a uchovat tak jeho poselství: „Do té pochmurné atmosféry toho ohýbání se a zapomínání a přizpůsobování přišel ten čin Jana Palacha jako záblesk, zázračnej, pro mě ohromně silnej. Tak jsem po zprávě o jeho činu chodil po bytě a přemýšlel jsem, jak budu žít dál, že to přece nemůžu dost dobře nechat jen tak. Ale že bych měl odvahu to zopakovat, to teda ne. Myšlenky se mi ale honily hlavou vážný… ale napadlo mě, že mu můžu poskytnout službu, kterou neuměl každý – sejmout mu posmrtnou masku, abych se alespoň nějakým smítečkem, nějakým vláskem mohl podílet taky."

„Jan Palach byl světýlko v bažinách. Když zemřel, tak jsem běhal po bytě a přemýšlel, jak budu žít dál. Zdálo se mi, že tak jako postaru se žít nedá. A napadlo mě, jak bych mohl ten čin ještě znásobit. Že umím něco, co umí málokdo, a to snímat z lidských tváří masky. A že bych mohl tuto svoji znalost použít pro Jana Palacha."

Vzal vše potřebné a zavolal spolužákovi, který pracoval jako lékař na popáleninách v Legerově ulici. Když tam ale dojeli, Jan Palach už tam nebyl – byl převezen na soudní lékařství na Albertov. Díky pomoci kamaráda, lékaře Vladimíra Matějíčka, se však dostal i do budovy soudního lékařství na Albertově. Prostředí pitevny bylo strašidelné: „Jan Palach ležel stranou na chodbě, přikrytý vlajkou a obklopený květinami. Měl klidný výraz, skoro do úsměvu, i když celá jeho tvář byla jeden puchýř."

Olbram Zoubek sňal posmrtnou masku pro jistotu dvakrát. Z jedné udělal ještě ten večer odlitek a odnesl ho na Václavské náměstí studentům, kteří drželi u sv. Václava hladovku. Právě zde se setkal s Janem Zajícem, který se upálil na Václavském náměstí symbolicky 25. února 1969. I jemu Olbram Zoubek sňal posmrtnou masku a vytvořil náhrobek. Druhou formu masky Jana Palacha vyrobil profesionál na UMPRUM a udělal z ní pět odlitků – jeden si přála paní Palachová, jednu sokolové ve Všetatech, další Jiří Kolář, ještě nějaká rodina a jednu si nechal sám sochař. Měl ji u sebe v ateliéru až do Palachova týdne v lednu 1989. „To přišli, zabavili ji a mě předvedli k výslechu," vzpomíná.

Mnoho výslechů Státní bezpečnosti musel absolvovat i v roce 1969. „U Jana Palacha se ještě báli, bylo to posvátný, tak si tolik netroufali. Ale potom kolem náhrobku Jana Zajíce na mě křičeli, už to bylo o stupeň tvrdší," popsal tehdejší atmosféru. V případě Jana Palacha mu možná pomohlo i to, že byl jeho vzdálený

příbuzný. „V době smrti Jana Palacha jsem to nevěděl, až potom jsem se dozvěděl, že jsem jeho druhý bratranec. Můj tatínek a Palachova maminka byli bratranec a sestřenice. Pak jsme se s tetičkou sblížili," uvedl Olbram Zoubek. Libuši Palachovou proto doprovázel po normalizačních úřadech, které jí přikázaly odstranit jeho náhrobek z hrobu na Olšanských hřbitovech.

Ukradený hrob

„Prvního června 1969 jsme desku na hrob osadili. Vytvořil jsem měděnou plochou desku s mělkým reliéfem těla, ve kterém stála voda, byli tam ptáci, padalo tam listí. Myslím, že se to povedlo. Už 18. června za mnou přiběhla tetička, že dostala doporučený dopis z magistrátu, že musí ten náhrobek odstranit, a co s tím má dělat…" Společně se marně snažili rozhodnutí o odstranění náhrobku zvrátit, nebo alespoň odsunout. Prosili v kanceláři prezidenta Svobody, na magistrátu, na správě hřbitovů. Marně.

„Tam jsme se porafali, ten pán byl hulvát, tetičku donutil k slzám a mě k řevu. Pak náhrobek v noci ukradli a před Vánocemi roztavili v Závodech umělecké kovovýroby v Libni. Šéf slévárny poslal všechny domů, celý blok obstoupily policejní hlídky a ráno tam bylo 4,5 metráku bronzu v cihličkách. Slyšel jsem pak, že u toho snědli ošatku rohlíků, pletenec buřtů, vypili basu piva."

Z Olšan muselo nakonec zmizet i Palachovo tělo – jeho hrob stále přitahoval pozornost, která nebyla normalizační vládní garnituře po chuti. „Asi za čtyři roky z tetičky vynutili souhlas, aby byl vykopanej, zpopelněnej a převezenej do Všetat, ona podlehla. V novinách stálo, že se tak stalo na přání rodiny, ale to je nesmysl, bylo to na vynucený souhlas rodiny."

Dilema faráře Trojana

„Čin Jana Palacha nese v sobě i velké poselství naděje. Chtěl vyburcovat naše svědomí, chtěl protestovat proti naší malověrnosti a onomu stavu, který se nebezpečně blíží lhostejnosti," pronesl evangelický farář Jakub S. Trojan nad otevřeným hrobem Jana Palacha na Olšanských hřbitovech.

O evangelický obřad požádala faráře Trojana maminka Jana Palacha, která pravidelně navštěvovala jeho bohoslužby v kostele v Libiši nedaleko Všetat, kde Palachovi žili. Jakub S. Trojan popsal dilema, které měl při přípravě kázání na pohřbu: „Samozřejmě to byl problém, co kázat. Především si ujasnit, zda šlo o sebevraždu, či o sebeobětování. Budu pohřbívat sebevraha, nebo toho, kdo položil život tím, že se obětoval pro druhé?"

Pohřeb se se konal šest dní po Palachově smrti, v sobotu 25. ledna 1969, na Olšanských hřbitovech, a Jakub S. Trojan vyjádřil nad rakví Jana Palacha své přesvědčení, že se jednalo o čin čisté lásky k druhým: „Čas poplyne a paměť může vyhasínat. Ale jsem přesvědčen, že čin jeho čisté lásky bude už navždy povzbuzením lidem unaveným slabým bude výzvou k naději. On bude naším lepším já, zdrojem nové odvahy stát na poznané pravdě a nikdy nepřestat bojovat o takové vztahy mezi lidmi, v nichž by takových obětí nebylo více třeba."

Důkazem toho, že čin Jana Palacha měl takovou povahu, je podle faráře Trojana probuzení veřejnosti o dvacet let později během Palachova týdne, kdy i po zákazu vzpomínkové akce ke 20. výročí upálení Jana Palacha 15. ledna 1989 přicházeli v následujících dnech na Václavské náměstí lidé, aby uctili jeho památku, navzdory policejnímu násilí. A právě tyto demonstrace předznamenaly pád komunistického režimu v Československu.

Letmé setkání

Farář Trojan se s Janem Palachem setkal letmo jen jednou, protože Jan Palach nepatřil k pravidelným návštěvníkům kostela. Svou maminku doprovodil na vánoční bohoslužbu necelý měsíc před svým činem a faráře Trojana zaujal svým zájmem o dění kolem sebe: „Měl hluboce soustředěnou tvář, jeho pohled byl vnímavý. Při vycházení z kostela mi položil otázku, proč se ty církve se tak rychle přizpůsobují nové situaci, že ho to trápí a znepokojuje, a že by církve měly dělat víc. Na což jsem mu odpověděl, že má pravdu, ale neměli jsme čas na delší rozhovor. Ale v té krátké chvíli, kdy padlo několik vět, mě zaujala právě Janova starost o to, jak se chováme."

K dalšímu setkání došlo v předvečer sebeupálení Jana Palacha: „15. ledna jsem pohřbíval jeho kostomlatského strýce. Kostel byl plný a on byl jako příbuzný přítomen. Četl jsem text z Ježíšova kázání na hoře: Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. A 16. ledna se to stalo," vzpomínal Jakub S. Trojan, kterého o rok a půl později Státní bezpečnost obvinila, že Jana Palacha na čin připravil. Jakub S. Trojan doprovázel Libuši Palachovou během pietního průvodu před pohřbem na Olšanech.

Průvod vyšel z Karolina, kde byla vystavena rakev s ostatky Jana Palacha, pokračoval přes Ovocný trh Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí a zastavil se před budovou filozofické fakulty na náměstí Krasnoarmějců, které studenti 20. ledna 1969 neoficiálně přejmenovali na náměstí Jana Palacha.

„Celý ten průvod byl mimořádný. Kolem sebe jsem viděl hluboce soustředěné tváře všech lidí, které ukazovaly hlubokou zasaženost tím činem," vzpomínal farář Trojan.

Po dvaceti letech

V prosinci 1988 přišli za Olbramem Zoubkem Alexandr Vondra s Tomášem Císařovským s nápadem, že by mohli přes noc pověsit na filozofickou fakultu pamětní desku. Zoubek je však odmítl, protože nechtěl dělat desku jen tak za den – chtěl, aby to mělo hlavu a patu. Napadlo je tedy, že by udělali desku na rodný dům, kde už tetička nebydlela. Vypravili se do Všetat a mluvili s majitelkou domu, která o tom nechtěla ani slyšet, prý jen když to dovolí starosta…

Na úřadě starosta s tajemníkem zrovna pojídali vánoční cukroví, a když jim příchozí řekli, o co jim jde, jen se zasmáli a vyhnali je. V Rudém právu byl pak malý článeček s výmluvným názvem Neprošli…

„Rok 1989 pro mě byl neočekávaný zázrak. Tušili jsme, že se něco stane, ale nečekali jsme, že to bude takový obrat. Ale udělali jsme všichni, včetně mě, jednu chybu: že jsme od toho očekávali příliš. Čekali jsme, že když se změní politika, tak se změní taky lidi, a to se nestalo. My jsme si mysleli, že když bude ta žába na prameni odstraněna, lidé začnou být hodní, přátelští, poctiví… V to jsme neměli doufat, protože to byl nesmysl. Lidé jsou pořád stejní, a když mají více příležitostí ke zlodějinám, tak jich využívají. Takže jsem byl zklamaný, ale vlastně hloupě, protože jsem od toho neměl tolik očekávat."

Už v prvních dnech po převratu se vypravil Olbram Zoubek za Václavem Havlem s návrhem, že by se Jan Palach měl vrátit do Prahy, odkud byl předtím vyhoštěn. Havel samozřejmě souhlasil, iniciátoři zato narazili na velký odpor ve Všetatech: „Že to je jejich Jenda a jejich Jan, a přitom pro to udělali úplný hovno teda." Starosta, který je na Vánoce 1988 vyhnal kvůli desce, zůstal ve Všetatech i po revoluci. A když pak slavnostně osazovali náhrobní desku v Praze, přiskřípl si

Posmrtná maska, kterou Janu Palachovi odlil Olbram Zoubek

pod ni prst. „Tak to bylo takové zadostiučinění," komentuje to dnes Olbram Zoubek, který vytvořil také pamětní desku Jana Palacha nyní umístěnou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Sebeobětování Jana Palacha v lednu 1969 se stalo v paměti českého národa symbolem boje proti totalitní komunistické moci.

Jakub S. Trojan na Olšanských hřbitovech 25. 1. 1969 nad rakví Jana Palacha

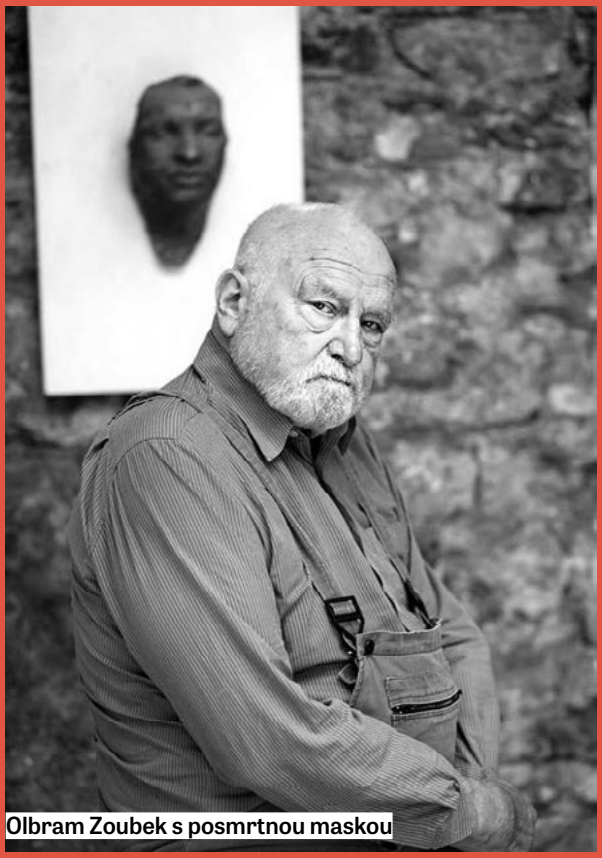

Liana Hanusová (vpravo) na oddělení pro léčbu popálenin

Posmrtná maska pod Národním muzeem, kde drželi mladí lidé hladovku na podporu požadavků Jana Palacha

Olbram Zoubek s posmrtnou maskou

Oběť Jana Palacha si připomínají lidé po celém světě.
Autobusové nádraží Jana Palacha na ostrově Mauritius

21. ledna 1989

Skončil Palachův týden, předehra sametové revoluce

Markéta Bernatt-Reszczyńská

Sedm lednových dnů roku 1989, během nichž se probudila česká veřejnost, dostalo název Palachův týden. Od 15. do 21. ledna se na Václavském náměstí sešli lidé, aby protestovali proti potlačení vzpomínkové akce k uctění památky Jana Palacha.

Šestnáctý leden 1989 byl dnem 20. výročí sebeupálení Jana Palacha a komunistické bezpečnostní složky se obávaly, že dojde k obdobné demonstraci jako 28. října 1988 u příležitosti 70. výročí vzniku Československa.

Ministr vnitra genpor. František Kincl proto vyhlásil 13. ledna 1989 nejvyšší stupeň mimořádných bezpečnostních opatření, což znamenalo sledování představitelů nezávislých iniciativ a dalších režimu nepohodlných osob, preventivní zatýkání některých z nich, aktivizaci příslušníků Sboru národní bezpečnosti a Lidových milicí a samozřejmě zákaz vzpomínkových akcí.

Po Praze se mezitím šířily letáky o pietním shromáždění v neděli 15. ledna od 14 hodin na Václavském náměstí, které organizovalo pět nezávislých hnutí – České děti, Charta 77, Mírový klub Johna Lennona, Nezávislé mírové sdružení a Společnost přátel USA.

Lidé je nacházeli ve schránkách, v telefonních budkách, objevily se na vysoko-

školských kolejích a den před plánovanou akcí dokonce na rockovém koncertě věnovaném zemětřesením postižené Arménii. O shromáždění informovaly také stanice Hlas Ameriky a Svobodná Evropa.

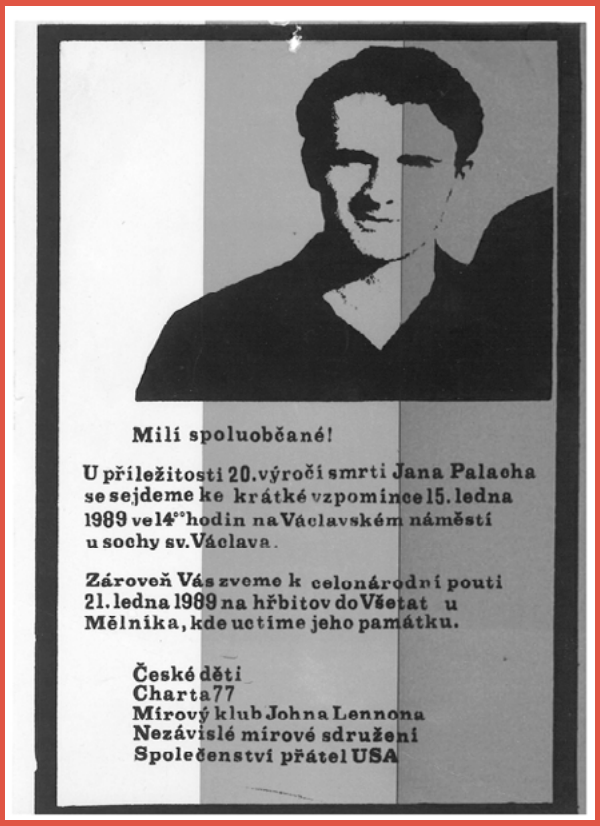
mníku na Václavském náměstí. Když jsme čekali s dalšími lidmi z opozice na fízlárně v Benediktské ulici, napsal jsem na papírek, že se příští den sejdeme znovu. Mohla za to ta stuha, kterou jsem měl schovanou

RUDÉ PRÁVO: ZMAŘENÁ PROVOKACE, Praha 15. ledna 1989 (ČTK) – Na Václavském náměstí v Praze se dnes několik skupin protistátních živlů pokusilo o provokaci dlouhodobě připravovanou západními diverzními centry a některými západními rozhlasovými stanicemi – zejména Svobodnou Evropou a Hlasem Ameriky – ve spolupráci především s představiteli tzv. Charty 77. Přes zákaz státních orgánů se snažily zneužít výročí nesmyslné sebevraždy studenta J. Palacha k vyvolání protisocialistických emocí a narušení pořádku v hlavním městě. Příslušníci pořádkových jednotek Veřejné bezpečnosti rázně zakročili proti provokatérům a jimi plánovaným akcím, které znemožnili. 91 nejaktivnějších narušitelů zadrželi. Na žádost pracujících Prahy se na udržování pořádku a klidu ve středu města podíleli příslušníci Lidových milicí z pražských závodů.

„Letáky k demonstraci se tiskly na jednoduchém sítotisku, kde se přes síto v rámu protlačovala tiskařská čerň na papíry oříznuté na velikost letáku. Byla to značně špinavá práce a po několika hodinách byl člověk celý zaprasený," vzpomínal Petr Placák z hnutí České děti, které akci organizovalo. On sám byl zatčen již cestou na shromáždění, na kterém chtěli organizátoři na Václavském náměstí položit květiny. K tomu ovšem nedošlo: „Zatkli mě 15. ledna, ještě než jsem stačil dojít k po-

v podšívce kabátu. Přišlo mi líto, že jsem ji nemohl položit na pomník svatého Václava. Tím, že se podařilo svolat demonstraci na další den, se spustila řetězová demonstrace."

Ve 13.30 bylo Václavské náměstí uzavřeno. Lidé, kteří u sochy sv. Václava zpívali státní hymnu a skandovali slovo „svoboda", zahnaly pořádkové síly do přilehlých ulic a zasahovaly i proti všem lidem, kteří se zrovna nacházeli v centru Prahy – za použití všech prostředků včetně vodních děl. Dle

Pozvánka na pietní vzpomínku na Jana Palacha

Zatýkání během Palachova týdne

Shromáždění lidí během Palachova týdne na Václavském náměstí. Poprvé po dvaceti letech lidé masově vystoupili proti režimu

